

Motion till riksdagen 2020/21:596

av **Ulla Andersson m.fl. (V)**

Motionsrätten på extra ändringsbudgetar

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagsstyrelsen bör utvärdera hur regering och riksdag hanterat situationen avseende extra ändringsbudgetar i samband med covid-19-pandemin, särskilt i förhållande till oppositionens följd motionsrätt, och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.

Bakgrund

Ledamöternas initiativrätt utövas bl.a. genom följd motionsrätten. I 9 kap. 12 § riksdagsordningen anges att en motion (följd motion) får väckas med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse inom ramen för ärendet senast den femtonde dagen efter den dag då ärendet anmäldes i kammaren.¹

Efter en lagändring 2014 anges numera att en följd motion måste hålla sig ”inom ärendets ram”. Varken lagtexten eller lagförarbetena ger emellertid någon närmare ledning avseende vad detta innebär, utan praxis har ansetts få vara vägledande.²

I en utredning från Riksdagsförvaltningen, Översyn av riksdagsordningen (Översynskommittén), redovisas praxis beträffande gränserna för följd motionsrätten.³ Där anges bland annat följande:

Vad gäller propositioner och framställningar omfattar följd motionsrätten de förslag som läggs fram, däremot inte de redovisningar som i övrigt kan finnas. Motioner får väckas om avslag, helt eller delvis, på dessa förslag. Vidare är det enligt praxis tillåtet att motionera om alternativ till de framlagda förslagen. Om ett motionsförslag utgör ett alternativ får bedömas mot bakgrund av motiven till det framlagda förslaget. Med anledning av en proposition där det endast föreslås riktlinjer för en viss verksamhet får enligt praxis inte väckas motioner om omedelbar lagstiftning eller om anvisande av medel för verksamheten.

¹ RUT, dnr 2020:931.

² Ibid.

³ Utredning från Riksdagsförvaltningen (2012/13:URF3), ”Översyn av riksdagsordningen”, s. 135 f.

I fråga om motioner på ändringsbudgetar anförde utredningen bland annat följande.⁴

I en följdmotion med anledning av en proposition med ändringsbudget kan yrkas på att en höjning eller sänkning av ett anslag helt eller delvis ska avslås, men yrkandet får inte innebära ett förslag om höjning eller sänkning utöver vad som föreslås i propositionen. Detta gäller också i förhållande till föreslagna förändringar på inkomstsidan.

Formuleringarna om motionsrätten på ändringsbudgetar är inte helt tydliga, men har i riksdagsarbetet tolkats som att en följdmotion inte får föreslå utgiftsändringar eller inkomstförändringar av regeringens förslag som försvagar de offentliga finanserna. Att följdmotionerna måste hålla sig inom ärendets ram har vidare tolkats som att motionerna på ändringsbudgetarna endast får innehålla förslag på ändringar på de anslag eller inkomstitlar som regeringen föreslår ändringar i. Ett oppositionsparti kan med andra ord inte finansiera en anslagshöjning på ett anslag, med en motsvarande anslagsminskning på ett annat anslag, om dessa anslag inte föreslås förändras i regeringens ändringsbudget. Sammantaget innebär detta alltså att ett oppositionsparti i sina motioner på regeringens ändringsbudgetar endast får föreslå ändringar i de anslag eller inkomster där regeringen föreslår ändringar, och i dessa får man bara föreslå ändringar som stärker de offentliga finanserna, undantaget rena avslagsyrkanden vilket är tillåtet även om de försvagar de offentliga finanserna. Med en sådan kringkuren motionsrätt är det ofta av begränsat värde för oppositionspartierna att motionera på ändringsbudgetarna.

Ändringsbudgetar

Enligt riksdagsordningen får regeringen vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret (9 kap. 6 § första stycket). En sådan proposition lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen (tilläggsbestämmelse 9.6.1). Propositionen i samband med den ekonomiska vårpropositionen kallas för vårändringsbudgeten, och propositionen i samband med budgetpropositionen kallas för höständringsbudgeten. Tanken med ändringsbudgetarna är att dessa främst kan innehålla förslag på ändringar som har sin grund i förhållanden som regeringen inte kunde känna till när budgetpropositionen lades. Arbetslösheten kan t.ex. under året visa sig bli högre än vad som prognostiserades på hösten. Utgifterna under vissa anslag kan också öka för att inflationen blivit högre än vad man räknade med. Genom ändringsbudgetarna har regeringen möjlighet att justera anslagen för den typen av ”oundvikligheter”. Formellt sett finns dock få restriktioner för vad en ändringsbudget får innehålla. Det är inte ovanligt att dessa innehåller mer än bara oundvikligheter. Vårändringsbudgeten för 2019 var t.ex. förhållandevis innehållsrik, då mot bakgrund av att Moderaternas och Kristdemokraternas budgetreservation vunnit riksdagens bifall. Vårändringsbudgeten för 2020 var också tämligen omfattande, som ett resultat av den pågående coronapandemin.

⁴ Ibid, s. 10.

Extra ändringsbudgetar

Utöver vårändrings- och höständringsbudgeten får emellertid regeringen lämna förslag till ändringar i budgeten vid andra tillfällen om regeringen anser att det finns särskilda skäl (riksdagsordningen 9 kap. 6 § andra stycket). Denna möjlighet har regeringen utnyttjat flitigt under den pågående coronapandemin. Under det första halvåret 2020 lade regeringen hela nio extra ändringsbudgetar. Den sammanlagda budgeteffekten av dessa förslag är i skrivande stund osäker, men torde uppgå till över 100 miljarder kronor. Vad gäller motionsrätten på dessa extra ändringsbudgetar så gäller samma begränsningar som för ordinarie ändringsbudgetar. Då den samlade budgeteffekten av regeringens olika ändringsbudgetar vida överstiger vad budgeteffekten brukar ligga på avseende nya förslag i normal budgetproposition finns det behov av att se över regeringen. Riksdagen bör därför ge riksdagsstyrelsen i uppdrag att utvärdera hur regering och riksdag hanterat situationen avseende extra ändringsbudgetar i samband med covid-19-pandemin särskilt i förhållande till oppositionens följd motionsrätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge riksdagsstyrelsen till känna.

Ulla Andersson (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Ida Gabrielsson (V)

Birger Lahti (V)

Ali Esbati (V)

Tony Haddou (V)

Ciczie Weidby (V)